

Mehmet Âkif Ersoy'un Safahat'ında Toplumsal Sorunlar Bağlamında Kadın

“Women” in the Context of Social Problems in Mehmet Akif Ersoy's Safahat

Safa DEMİR SARI¹

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Geliş Tarihi / *Received*: 25.04.2022

Kabul Tarihi / *Accepted*: 07.06.2022

Doi: 10.48146/odusobiad.1108805

Atıf / Citation: Demir Sarı S., (2022). “Mehmet Âkif Ersoy'un Safahat'ında Toplumsal Sorunlar Bağlamında Kadın” ODÜSOBİAD, Özel Sayı, 165-176, Doi: 10.48146/odusobiad.1108805

Öz

İstiklâl şairimiz Mehmet Âkif Ersoy, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinde yaşamış, eserleri ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerindeki vaazları ile Millî Mücadele'ye destek vermiş, kişiliği ve sanatını benimsediği değerler ile bütünleştirmiş büyük bir mütefekkidir. Yedi ayrı şiir kitabının toplandığı Safahat adlı eserinde, döneminin tarihî ve dinî konuları ile birlikte toplumsal sorunları da farklı yönleriyle işlemiştir.

Bu makalede, şairin Safahat adlı eserinde toplumsal sorunlar bağlamında kadın konusu ele alınmıştır. Şair, şiirlerinde savaş ortamında yoksulluk çeken, çocuklarını ve eşlerini şehit veren, çocuklarının hastalıkları ile mücadele eden kadınlar ile birlikte, eşleri tarafından şiddet gören, eşlerinin kötü alışkanlıkları sebebiyle aile içi geçimsizlik yaşayan kadınların yaşadıklarını da duyarlı bir biçimde aktarmıştır. Aile ortamında kadınların yaşadığı sorunların sebebinin cehalet olduğunu, erkeklerdeki içki ve kumar gibi kötü alışkanlıkların aile kurumuna ve dolayısıyla topluma zarar verdiğini dile getirmiştir. Evlenme ve boşanma konusundaki dinî emirlerin yanlış yorumlandığı, evlilik kurumunun ve anneliğin kutsal olduğu, sağlıklı bir toplumun sağlıklı bir aile hayatı ile mümkün olduğu düşüncesini savunarak sadece kendi dönemine değil, günümüzdeki benzer sorunlara da ışık tutmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Kadın, Aile, Toplum

Abstract

Mehmet Akif Ersoy, the poet of independence, lived during the dissolution of the Ottoman Empire. He was a philosopher and author who supported the fight for independence with his poems and speeches in several cities around Anatolia. In Safahat, where seven of his poetry books are gathered, he reflected on many aspects of his period's historical and religious matters.

In this article, the perception of “women” in Mehmet Akif Ersoy's Safahat is examined within the context of several social issues. Mehmet Âkif mentioned women who suffered from poverty during the war, who lost their children and husbands and those who struggled with life conditions while their children were suffering from illnesses. Apart from all these external pressures, he also reflected awareness of domestic violence women were exposed to and the discomfort and anxiety caused by their husband's bad habits. He pointed out that ignorance was the main reason for the problems women faced in that period. He states man's bad habits, such as alcohol and gambling harm families, therefore, society. Regarding family as a social institution, he believes that religious principles about marriage and divorce were misinterpreted. He highlighted the sacredness of marriage and motherhood, argued that a healthy society could only be established with healthy families. At this point, he shed light not on his period only but also today's similar problems.

Key Words: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Women, Family, Society

Giriş

Kadim dönemlerden günümüze kadar kadının toplum içindeki konumu tarihte önemli bir sorunsal olarak yerini almıştır. Modernleşme öncesinde kadının toplumsal konumu ataerkil düşünce yapısı çerçevesinde tartışılırken, modernleşme ile birlikte toplumsal cinsiyet ve modernleşme karşısında kadın konuları da kadın sorununun tartışma alanına dahil edilmiştir. Erkeğin özel alanda ve kamusal alandaki egemenliğinin ifadesi olan ataerkil düşünce yapısı, feminist söylemde genellikle kadın ile erkek arasındaki güç ilişkisini tanımlar.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı, KIRŞEHİR. E-mail: safa.demir@ahievran.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1834-9871

Toplumsal cinsiyet ise; biyolojik cinsiyetten hareketle belirlenen toplumsal rol ve sorumluluklar kapsamında belirlenmiştir. Toplumların sosyo-kültürel ve ekonomik şartlarına göre kadın ve erkeğin rollerinin belirlenmesi ve bu rollere göre bireylerin davranış geliştirilmesi, kadının gerek özel alanda gerekse de kamusal alanda sömürülmesine sebep olmuştur.

Doğu-Batı ayrımı kapsamında Batı'daki modernleşme hareketleri ile ortaya çıkan geleneksel-modern kutuplaşması, geleneksel kadın ve modern kadın ayrımını getirmiştir. Özellikle İslâm coğrafyası söz konusu olduğunda Orta Doğu'daki Müslüman ülkelerde ve Türkiye'de Batı ile karşılaşma ve modernleşme, yakın sosyal tarihin en önemli konusu olmuştur. Bu bağlamda Dünya üzerinde Müslüman kadın kimlikleri de çelişkiler ile oluşmuştur. Kadınların ne zaman modern ne zaman geleneksel kalıplar ile hareket edebilecekleri, çoğu zaman erkekler tarafından belirlenmiş (İlyasoğlu, 2013, s.36), bu bağlamda kadınların modernleşme tarihi de sürekli bir değişim ve dönüşüme maruz kalmıştır.

İslam'da kadın konusu ise geçmişten günümüze kadar farklı çevrelerce tartışılmıştır. Bu tartışmalar genellikle de geleneğin dinin esaslarını gölgede bırakması ile kadının miras payı ve şahitliği, nikâh, çok eşlilik, kadının şiddet görmesi konuları üzerinden yapılmaktadır. Töre ve namus cinayetleri, küçük yaşta evlilik, kız çocuklarına eğitim hakkı tanınmaması gibi konular da güncelliğini koruyan bir diğer tartışma alanını oluşturmaktadır (Martı, 2018, s.41).

Türkiye tarihinde ise Tanzimat Dönemi'nden günümüze kadar olan süreçte, Müslüman kadınların yaşadıkları çok başlı bir sorunsal halinde varlık bulmuştur. Ataerkil düşünce yapısı ve toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında özel alanda ve kamusal alanda kadının ikincil konuma indirgenmesi ile yaşanan sorunlar, modernleşme ile yaşadığı karşılaşmada Müslüman kimliğini kaybetmeden modern yaşama uyum sağlamada yaşanan sorunlar, Batı'nın yapay bir gündem ile ürettiği mağdur Doğulu Müslüman kadın imajını reddetme, aynı zamanda ülke içinde de İslâm'ın kadın ile ilgili hükümleri üzerine öne sürülen aşırı yorumlara karşı doğru bir yorum geliştirme ihtiyacı, toplumumuzdaki kadın sorunlarının başlıcalarıdır.

XXI. yüzyılda kapsamını genişleterek varlığın sürdüren kadın sorunu, şüphesiz XX. yüzyılda da farklı değişkenler ile varlık bulmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacı; Mehmet Âkif Ersoy'un Safahat adlı eserindeki manzum hikâyelerden hareketle, yaşadığı dönemde toplumsal sorunlar bağlamında kadın konusuna yaklaşımını incelemektir. Bu bağlamda; "XX. yüzyılda kadın sorunları İstiklâl şairi tarafından nasıl ele alınmıştır? Ele aldığı sorunlar vasıtasıyla topluma hangi eleştirileri yöneltmiştir? Kadın sorununu şiirlerinde hangi yönleri ile işlemiştir?" sorularının cevabı aranacaktır.

İstiklâl şâirimiz Mehmet Âkif Ersoy, Türk düşüncesi ve edebiyatında etkili olan şiirleri, sanatı ve fikirleri ile Millî Mücadele döneminin en etkili şahsiyetlerinden biri olmuştur. Hayatını, kişiliğini ve sanatını, benimsediği değerler ile bütünleştirmiştir. Baytar Mektebi'nde eğitim almış, Ziraat Bakanlığı'nda çalışmış, Necid çöllerinde, Berlin'de, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde halkın içinde faaliyet göstermiştir (İmamoğlu, 1991, s. 332). Başarılı bir şair olmakla birlikte veterinerlik, gazete yazarlığı, vaizlik ve milletvekilliği de yapmıştır. Millî Mücadele dönemine hem fikirleri hem de faaliyetleri ile çok önemli katkıları olmuştur. Yaşadığı sürece Mehmet Âkif'in vatan sevgisi kendi hayatından, ailesinden ve işinden önce gelmiştir. Kara'ya göre Mehmet Âkif; "dinamik bir inanç ve uluhiyet fikrine sahip, iradeci tarafı kuvvetli, pozitif bilimlere, modern düşünceyi önemseyen, aktif bir ahlak anlayışının peşinde olarak mevcut İslâm ahlak anlayışını ciddi bir tenkit ve tadile tabi tutmaya çalışan, tarihe ve geleneğe, ilmî-irfanî müktesebata ve yorumlara daha ziyade tenkitçi ve mesafeli bakan bir düşünce ve yorum dünyasına sahip" bir şahsiyettir (Kara, 2022, s. 75).

Mehmet Âkif'in Sanatı ve Eserleri:

Mehmet Âkif'in şiirleri, sade ve samimi bir anlatıma sahiptir. Şahsını, ailesini ve özel hayatını eserlerine yansıtmamıştır. Cemiyetçi, halkçı ve vatanperver bir perspektif ile şiirlerini kaleme almıştır. Onun düşüncesinde sanat, cemiyet ve hayat ile iç içedir. Yaşadığı dönemde toplum hayatını eserlerine gerçekçi bir üslup ile aktarmıştır. Kendisinden sonra gelecek nesillere döneminin toplumsal yapısını inceleme imkânı sunmuş, bu çaba tarih adına büyük bir hizmet olmuştur (Çantay, 2008, s. 285-286). II. Meşrutiyet'ten sonra Eşref Edib ile birlikte önce "Sırat-ı Müstakim'i, sonra Sebilürreşad'ı 1925 yılına kadar yayımlamıştır. Eserlerinde birbirinden farklı pek çok konu üzerine düşünmüş, milletin maslahatına dair geliştirdiği fikirlerini beyan etmiştir.

Mehmet Âkif'in eserleri manzum ve mensur eserler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Manzum eserleri tamamen aruz vezni ile yazılmış, sağlığında ayrı ciltler halinde basılmış yedi kitaptan oluşur. Vefatı sonrasında bu yedi eser tek bir kitapta toplanarak Safahat adı altında basılmıştır. 11.240 mısra ve 108 manzumeden oluşan külliyyatın genel adı, ilk manzum eserinin adı olan Safahat'tır. Külliyyatın içeriğindeki eserlerin isimleri; Safahat (1911), Süleymaniye Kürsüsünde (1912), Hakkın Sesleri (1913), Fatih Kürsüsü'nde (1914), Hatıralar (1917), Âsım (1924) ve Gölgele (1933)'dir. Vefatı sonrasında yapılan araştırmalar, yazıldığı halde basılmayan, dönemin dergilerinde yer aldığı halde Safahat'a dahil edilmemiş şiirlerinin olduğunu göstermiştir. Düzdag, Safahat'ın yeni baskılarına "Safahat Dışında Kalmış Şiirlerden Bazıları" başlığı ile yaklaşık 3540 mısrayı ekleyerek yayımlamıştır (Okay, 2011, s. 171).

Mehmet Âkif'in mensur eserleri ise telif ve tercüme eserlerinden oluşmaktadır. Telif eserlerini genel olarak tefsirler, vaazlar, makaleler ve tercüme eserlerinden oluşmaktadır. Telif eserlerinin tamamı başyazarı olduğu Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad'da yayımlanmış, bu çalışmaların bir kısmı kitap haline getirilmiştir. Kur'an'dan Ayetler (1944), Mehmed Âkif Ersoy'un Makaleleri (1987), Tefsir Yazıları ve Vaazlar (2012), Mehmed Âkif Ersoy'un Aile Mektupları (2010) basılı eserlerinden bazılarıdır. Tercüme eserleri ise; 1908 öncesinde Resimli Gazete ve Servet-i Fünûn'da yayımlanmıştır. Tercümelerin dışındaki çevirileri ise Sebilürreşad ve Sırat-ı Müstakim'de bulunan yazılarıdır. Bir kısmı sağlığında kitap haline getirilmiştir. En önemli tercümesi 1926-1936 yılları arasında üzerinde çalıştığı Kur'an-ı Kerim Meâlî'dir. Vefatından sonra yakılmasını vasiyet ettiği için bu çalışma günümüze kadar tam metin halinde ulaşmamıştır. Diğer tercüme eserleri ise Müslüman Kadın (1906), Hanoto'nun Hücümüne Karşı Şeyh Muhammed Abduh'un İslâm'ı Müdâfaası (1912), İslâmlaşmak (1918), İçki'nin Hayat-ı Beşerde Açtığı Rahneler (1920), Anglikan Kilisesi'ne Cevap (1923)'tir. Bu eserlerin dışında Mehmet Âkif'in basılmamış tercüme eserleri de bulunmaktadır. (Ayrıntılı bilgi için Bkz. İstiklâl Şairimiz Mehmed Âkif, 2011)

Mehmet Âkif'in en tanınmış eseri Safahat, sadece bir şiir kitabı değildir. Hayat hikâyelerinin, destanların, hicivlerin yer aldığı bir kitaplar bütünüdür. Her bir kitapta halk ile aynı dili kullanmış, sokaktaki insanın sorunlarını da şiirlerinde işlemiştir (Garip, 2013, s. 100). Bir kısmı Ramazan, bayram, kandil gibi mübarek günlerde Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad'ın ön sayfasında yer alan kıta halinde imzasız şiirleri bulunmaktadır. Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad'da yayımlanan bazı şiirlerini Safahat'a almamıştır. Yine çeşitli gazetelerde yayımlanan az sayıda şiiri ve ayrıca dönemin bazı isimlerine hitaben yazdığı şiir ve mektupları da Safahat'a dahil etmemiştir (Eşref Edib, 2010, s. 594).

Topçu'ya göre; Mehmet Âkif'in sanatında dış dünyadan kendi ruhuna, oradan da sadece Allah'ın var olduğu sonsuzluğa giden yolculuğun izleri bulunmaktadır. Safahat'ın 1. ve 2. bölümünde toplumun sorunlarıyla şairin "delik deşik olan bağrından fıskıran feryat"lar yer almaktadır. Her bir şiirde hayattan bir parça bulduğumuz eserde, şairin bir sorumluluk ideali arayışına da şahit olunmaktadır. Her bir kitapta aşamalar halinde sanat estetiği dikkat çekmektedir. Ayrıca şairin toplum hayatından mistik bir hayata doğru ilerleyen sanatkâr varlığının tarihçesine de şahit olunmaktadır. Sanatının olgunlaşması Safahat'ın 3, 4. ve 5. bölümlerde, zirveye ulaşması ise 6. ve 7. bölümlerde izlenmektedir (Topçu, 1998, s. 24-26).

Mehmet Âkif'in Düşüncesinde Aile ve Kadın:

Türk edebiyatında kadın ve ile konusu Tanzimat Dönemi'nde işlenmeye başlamıştır. II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında ise Mehmet Âkif ve Ziya Gökalp kadınların sorunlarını eserlerinde işlemişlerdir. Mehmet Âkif'e göre kadının toplumda kötü şartlarda bulunması; cehalet sebebiyle İslâm'ın toplumda yanlış anlaşılması ve Doğu kültüründe kadının baskı görmesinden kaynaklanmaktadır. Şair, aile içinde bireyler arası ilişkilerde sevgi, saygı ve güven ortamının zarar gördüğünü, kahramanlar ve olay örüntüsü vasıtası ile başarılı bir şekilde işlemiştir (Gündoğdu, 2015, s. 212).

Mehmet Âkif'e göre toplumda aile kurumunun sarsılıp zayıflamasının haricî sebepleri Batılı fikir akımları ve sanayileşmedir. Dahilî sebepleri ise; İslâm'ın kadına ve aileye verdiği büyük değerinin bilinmemesi, dinimizin cahillikten dolayı yanlış yorumlanması ve yanlış uygulanmasıdır. Kur'an-ı Kerim'de kadına verilen değeri ve ailenin önemini vurgulayan, aile ilişkilerinin esaslarını bildiren çok sayıda ayet bulunmaktadır. Hz. Muhammed'in hayatı da bu konuda daima insanlara en büyük örnektir. İslâm'ın aile ve kadına bakışının bilinmemesi, dinin asıl kaynaklarından öğrenilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Kadının değerinin bilinmemesi, dine asılsız bir referans ile onun hor görülüp, kötü muameleye maruz bırakılmasına sebep olmuştur (Bolay, 1986: 31). Şaire göre yaşadığı dönemde çoğu zaman kadının kişiliği yok sayılmaktadır. O, kadınların, çocukların ve yaşlıların toplumda ezildiğini, ihmal edildiğini ve mevcut şartlarda onların korunması gerektiğini düşünmektedir (Ercilasun, 1987, s. 34-40).

Mehmet Âkif hakkında yazılan hatıratlar incelendiğinde, şairin aile hayatına, kadınlara ve çocuklara önem verdiği, yaşanan sorunlara hassasiyetle çözüm bulma çabasında olduğu görülmektedir. Veterinerlik eğitimi aldığı yıllarda, sınıf arkadaşı Hasan Efendi ile yakın bir arkadaşlığı bulunmaktadır. Öğrencilikleri döneminde birbirlerine ileride çocuk sahibi olduklarında, ikisinden biri vefat ederse, geride kalanın vefat edenin çocuklarına bakacağı sözünü vermişlerdir. Yıllar sonra Mehmet Âkif, Beylerbeyi'nde otururken Mithat Cemal onu her hafta ziyarete gittiğinde, evinde sekiz çocuğun gürültü içinde oynadığını görmüştür. Şairin beş çocuğu dışındaki çocukların kime ait olduğunu sorduğunda "Misafir çocukları değil, benim çocuklarım." cevabını veren Mehmet Âkif, devamında Hasan Efendi'nin öldüğünü, arkadaşına tahsil yıllarında verdiği söz üzere, onun çocukları ile de ilgilediğini ifade etmiştir (Kuntay, 1990, s. 248-249).

Mehmet Âkif'in Şam yolculuğunda uğradığı bir istasyon binasında karşılaştığı istasyon memuru ile yaşadığı diyalog da konumuz açısından dikkat çekicidir. İki evliliği bulunan istasyon memurunun eşlerinden biri hamiledir. Şair evlerinin halini gördüğünde çok yoksul olduklarını anlar. Evde eşya yok denecek kadar azdır ve hamile olan kadının birkaç güne kadar doğumu gerçekleşecektir. Mehmet Âkif bu hanenin ihtiyaçlarını almak için Şam'a gitmeye niyetlendiğinde arkadaşları, aylardır yolculuk halinde olduğu için çok yorgun olduğunu, Şam'a gitmenin günler süreceğini hatırlatmışlardır. Mehmet Âkif dinlemeyip beş gün süren yolculuğun ardından gerekli malzemeleri alarak geri dönmüştür (Eşref Edib, 2010, s. 95-97).

Mehmet Âkif, Necid yolculuğunda arkadaşı Eşref Edib ile yol üstündeki bir kabileye uğramıştır. Düşman kabilenin saldırısında yaralanan bir kızın iniltisini duymuşlar, kabilenin reisi de sesin günlerdir iyileşemeyen bir genç kıza ait olduğunu söylemiştir. Çadıra gittiklerinde kızın vücudu çok kötü durumdadır ve yaraları kangren olmak üzeredir. Yanlarında bulundurdıkları sıhhî malzemeler ile arkadaşı Eşref Edib yaraları temizleyip pansuman yaptıktan sonra, günlerdir uyuyamayan kız uykuya dalmıştır. Mehmed Âkif o gün kızın halini ve yaşadığı mikroplu, bakımsız ortamı görünce çok üzülmüştür. "Ne yapabildik bu masum insanlara? Doktor yok, ilaç yok, ilim yok, irfan yok, medeniyet yok, umran yok, huzur yok, hattâ kanun yok, devlet yok... sonra da neden İngiliz altunu, neden Fransız kültürü, neden Alman alakası onları cezbediyor? diyoruz." sözleriyle serzenişte bulunmuştur (Kutay, 1965, s. 105-106).

İslam coğrafyasında modernleşme hareketlerinin etkisi altında oluşturulan modern kadın kimliği yerine, Müslüman kadın kimliğini öne çıkarma çabasının bir ürünü olarak, Mehmet Âkif'in arkadaşı Ferid Vecdi'nin kaleme aldığı "Müslüman Kadın" adlı kitap, Mehmet Âkif tarafından tercüme edilmiştir. Genel anlamda Mehmet Âkif'in kadın konusuna yaklaşımı hakkında bu kitaptan fikir edinmek mümkündür. Kitapta Müslüman kadının özellikleri, İslam'ın kadına bakışı ve tarihsel süreçte kadın sorunları ele alınmıştır. Örneğin yazar, çocuk sahibi olan kadınların ev dışında fiziki güç gerektirecek işlerde çalıştırılarak yıpranmasını eleştirmiştir. Yazara göre kadın ve erkek biyolojik ve ruhsal açıdan farklı oldukları için, İslâm her iki cins farklı alanlarda görevler belirlemiştir. Aynı zamanda Doğulu kadının ruh dünyası ile Batılı kadının ruh dünyası birbirinden farklı olduğu için Müslüman kadınların Batılı kadınları taklit etmesi, sakıncalı olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir (Vecdi, 2020, s. 17-19).

Yazara göre, kadının erkeğe göre farklı vesileler ile manevî mükafatlardan istifade etme imkânı daha fazladır. Kadına bahşedilen fitrî özelliklerin kontrollü bir şekilde kullanılması ile elde ettiği olgunlaşma, kadını erkeğin sert muamelesinden ve fiziki müdahalelerinden koruyacaktır. Hatta bu vesile ile kadın toplumda yüksek mertebeye erişerek saygı görecektir. Anne olan kadın, çocuklarını terbiye ile yetiştirdiğinde ruhen olgunluk kazanıp, kadınlığın en yüksek mertebesine ulaşacaktır. İslâm dininin kadın hakkındaki hükümleri, kadının yaratılışına tamamıyla uygundur. Kadının meziyetleri ve üstün özellikleri dinin emirleri çerçevesinde geliştirilip zenginleştirildiğinde, kadın toplumda çok daha iyi bir konuma gelecektir. Yazara göre, Batı'da kadınların olgunlaşması ve ahlaki gelişimi için kullanılan yöntemlerin uygun olmadığı kendileri tarafından itiraf edilmiştir (Vecdi, 2020, s. 168-169).

Safahat'ta Toplumsal Sorunlar Bağlamında Kadın

Mehmet Âkif, Safahat'ta diğer toplumsal sorunlar ile birlikte kadının toplum içinde yaşadığı sorunları da hassasiyet ile işlemiştir. *Seyfi Baba, Kocakarı ile Ömer, Mahalle Kahvesi, Köse İmam, Hakkın Sesleri, Vaiz Kürsüde, Berlin Hatıraları, Âsım, Said Paşa İmamı* şiirlerinde kadınların maddi sorunları, eşleri ve çocukları ile yaşadıkları sorunlar mısralar arasındaki olay akışları ve diyaloglara yansımıştır. Aile konusundaki düşüncelerini dile getirmiştir. O'na göre aile, önemli bir eğitim kurumudur. Toplumun eğitimi önce aileden başlamalıdır. Düzenli bir aile hayatı topluma huzur getirecek, böylece toplum düzeni sağlanacaktır. Aileyi

toplumun temeli saymıştır. Bu bağlamda “*Mahalle Kahvesi*” şiirinde aile hayatının dünyanın en zevkli hayatı olduğunu ifade etmiştir:

*“Hayat-ı âile” isminde bir maîşet var;
Saadet ancak odur... dense hangimiz anlar?
Hayat-ı aile dünyada en safâlı hayat,
Fakat o âlemi bizler tanır mıyız? Heyhât!”
Sabahleyin dolaşıp bir kazanca hizmetle;
Evinde akşam otursan kemâl-i izzetle;
Karın, çocukların, annen, baban, kimin varsa,
Dolaşsalar; seni kat kat bu haleler sarsa;
Saray-ı cenneti yurdunda görsen olmaz mı?
İçinde his taşıyan kalb için bu zevk az mı?
Karın nedime-i ruhun; çocukların ruhun;
Anan, baban birer aguş-i iltica-yı masun. (Ersoy, 2003, s. 102-103)*

Şair bu mısralarda yaşadığı toplumda aile hayatını ve eşler arası ilişkileri işlemektedir. Kahveyi tembellik mekânı haline getiren işsiz insanların orada birbirleriyle nasıl yüz göz olduklarını anlatır. Mehmet Âkif'e göre kahve bir bataklıktır, musibetlerin sebebidir. Şiirin devamında bulunduğu toplumdaki aile hayatından ve eşler arası ilişkilerden bahsetmektedir. Huzurlu bir aile ortamının anlatımıyla başlayan şiirde aileyi bir “cennet bahçesi”ne benzetmiştir. İlerleyen mısralarda huzurlu aile ortamından sıkılan erkeğin, dışarıda eğlence ortamlarına gitmeye başlaması ve devamında ailenin dağılmasından bahseder. Şiirin bitiminde kuş yuvası tasviri yaparak aile hayatının insan hayatındaki önemini vurgular (Gündoğdu, 2011, s. 214). Şaire göre kadın, erkeğin hayat arkadaşı ve ruh eşidir.

Mehmet Âkif *Meyhane* şiirinde ise önce mekânı tasvir eder. Kahveden daha kötü olan meyhane insanların zaman öldürdüğü yerdir. Meyhaneye gidenler sorunlarından kurtulacakları beklentisiyle içkiye sığınıp kendilerini kandırırlar. Bu şiirde vaktini içki masalarında sarhoş arkadaşları ile geçiren, uzun süre evine uğramayan erkeklerin aile huzurlarının kaçması ve yuvalarının dağılması anlatılır. Eşi ve çocukları ile ilgilenmeyen, içki alabilmek için evinin eşyalarını satan, eşinin zor şartlarda çalışarak kazandığı paranın tamamını alan aile reisleri bulunmaktadır. Böyle bir aile ortamında hem maddî hem de manevî sorunlar ile yetişen kız çocukları büyüdüklerinde, sarhoş bir babanın kızı olarak toplumda küçümsenmekte ve dışlanmaktadır. Yine babası okul masraflarını karşılamadığı için eğitimini tamamlayamayan erkek çocuklar bulunmaktadır. Sonuç olarak babaların hatası sebebiyle aile ortamında psikolojik sorunlar içinde yetişen çocukların bulunduğu toplum yapısının sağlıklı olamayacağı ve gelişemeyeceği vurgulanmaktadır. Şiirin başlarında tasvir ettiği meyhaneye bir kadın eşini aramaya gelmiştir. Eve dönmesi için ona yalvarmaktadır:

*Avutmanın yolu yok; komşunun Hüseyin Ağ'yı
Alıp dolaşmadayım yatsı vakti dünyayı,
Anam benim gibi evlâd doğurmaz olsaydı
Bu hali görmeden evvel gözüm yumulsaydı!
Herif, şu hâlime bak, merhametli ol azıcık...
Bırak o zıkkımı içtiklerin yeter artık.
Efendiler, ağalar siz de bir nasîhat edin,
Sizin de belki var evlâdınız... (Ersoy, 2003, s. 35)*

Şiir meyhanedeki adamın eşini boşama isteği ile son bulur:

*Herif mezar taşı tavrıyla sade dinlerdi.
Açıldı ağzı nihâyet, açılmaz olsa idi!
Taşıp döküldü, içinden şu lâ'net-i ebedî:
-Cehennem ol seni hınzır .... git, boşsun!
-Ben anladım işi: Sen komşu iyice sarhoşsun!
-Ayıltınız şunu yâhu
-İlişmeyin. -Bırakın!
Herif ayıldı mı bilmem, düşüp bayıldı kadın! (Ersoy, 2003, s. 36)*

Köse İmam adlı şiirinde, kadının ailede ve toplumdaki yeri, eşler arası ilişkiler etkili bir şekilde işlenmektedir. Köse İmam Mehmet Âkif'in dilinde yaşadığı mahalledeki sorunlara çözüm arayan aydın bir Müslüman'dır. Şiirde geçim sıkıntısı olduğu halde başka bir evlilik yapmak isteyen eşine karşı çıkan bir kadın eşinden şiddet görmüştür. Yaşadığı bu talihsiz olayı anlatan kadın, Köse İmam'dan yardım ister:

*Ne kafam kaldı dayaktan, ne gözüm, hep şişti;
Karşı kaysaydım eğer mutlak işim bitmişti.
Ağladım, merhamet et, yapma dedim. Kim dinler.
Boşamakmış beni dünden beri efkârı meğer. (Ersoy, 2003: 111)*

Hem kadının bu durumuna merhamet eden hem de bu zulmü kabullenemeyen Köse İmam, eşine şiddet uygulayan adamı uyarmışsa da adam bildiğini okumuştur:

*"Size halt etme düşer... Dövmüş isem kendi karım
Keyfim ister döverim sen diyemezsin dövme".*

Mehmet Âkif, şiirin devamında kadınların kişiliğini ve duygularını yok sayan, onu bir meta olarak gören erkekleri eleştirir:

*Ne demek dörde kadar evlenir erkek, demeye
Kalmadan başladı şirretliğe... Kızmaz mı kafam?
Kustuğun herşeyi yutsun diye, hey sersem adam!
Dövüyorsun, boşuyorsun elin öksüz kızını..
Haklı bir kere ya! İnsan boşamaz haksızını.
-Boşamaz? Amma da yaptın! Ya şeriat ne için,
Bize evlenmeyi ta dörde kadar emretsin?
İki alsam ne çıkar saye-i hürriyette
Boşamışsam canım ister boşarım elbette.
İşte meydanda Kitap! Hem alırsız, hem boşarız!
Dara geldin mi, şeriat! Sus oğlan iz'ansız!
Ne zaman camiye girdin? Hani tek bir hayrın?
Bir kızılbaşla senin var mıdır ayrın gayrın! (Ersoy, 2003, s. 112)*

Dinin emirlerini yanlış yorumlayarak kötü niyetlerine alet edenlere, Hz. Muhammed'in sözleri ile cevap verir:

*Müslümanlık'ta Şeriat bunu emretmiş imiş:
Hem alır, hem de boşarmış: ne kadar sade bir iş!
Karı tatlıki için bak ne diyor Peygamber:
"Bir talak oldu mu dünyada, semalar titrer!" (Ersoy, 2003, s. 113)*

Şair, ailenin dağılması ile kâinatın titremesinin ifade ettiği anlamın idrak edilip önemsenmediğini düşünmektedir. Dini yanlış yorumlamak toplumun ahlâkını da bozmakta, aile ilişkilerini olumsuz etkileyerek kadın ve çocukların huzursuzluğuna sebep olmaktadır. Daha sonraki mısralarda ise kadının aile içinde bazı işleri yapmak zorunda olmadığını, onun yerine bu ihtiyaçları erkeğin tedarik etmesi gerektiğini anlatır:

*Sen duâ et ki «Şeriat» demiyor evde karın!
Yoksa, boynunda bugün zorca gezerdin yuların!
Karı iş görmeyecek; varsa piçin bakmayacak;
Çamaşır, tahta, yemek nerde? Ateş yakmayacak.*

*Bunların hepsini yapmak sana âid «Şer'an!»
Çocuk emzirmeye hattâ olacak bir süt anan!
Boşarım, evlenirim bahsini artık kapa da,
Hak ne verdiyse yiyip hoş geçinin bir arada. (Ersoy, 2003, s. 113)*

Aynı şiirin devamında, ilahi emirler kapsamında erkek ve kadın arasındaki ilişkilerin doğru bilinmediğini dile getirir:

*Karı dövmüş, boşamış.. “Emr-i ilahi” ne denir?
Bunların hepsi emîn ol ki cehâlettendir. (Ersoy, 2003, s. 114)*

Mehmet Âkif, aynı meseleyi *Vaiz Kürsüde* adlı şiirinde de işlemiştir. Dinin emirlerini yanlış anladığı için eşini boşamak isteyen cahil ve zalim bir erkeğin şahsiyetinde, insanların İslâm adına yanlışlığının düzeltilmesini istemektedir. İslâm'ı yanlış yorumlayarak onu kendi çıkarları için kullananları eleştirir:

*“Çalış!” dedikçe şeriat, çalışmadın, durdun,
Onun hesâbına birçok hurâfe uydurdun!
Sonunda bir de “tevekkül” sokuşturup araya
Zavallı dîni çevirdin onunla maskaraya! (Ersoy, 2003, s. 229)*

Âsım adlı şiirinde toplumda kadınların uğradığı haksızlıklardan bahsetmekte, erkeğin kadına istediği zaman hayatından çıkaracağı bir varlık olarak bakmasını eleştirmektedir. Eşini boşayarak yanında çalıştırdığı yabancı bir kadınla evlenmek isteyen Paşa'yı da eleştirir:

*Çoluğun var, çocuğun var, haremın namuslu;
Yaşın altmış beşi bulmuş, otur artık uslu.
Neren eksik be adam, böyle ne var çıldıracak?
Karı derdiyle yıkılmaz bu kadar yıllık ocak? (Ersoy, 2003, s. 329)*

Seyfi Baba adlı şiirinde de eşlerinden boşanmış çaresiz kadınların sorunlarını dile getirmiştir:

*Sesi dinmiş yuvalar, hâke serilmiş evler;
Kocasından boşanan bir sürü bîçâre karı;
O kopan râbitanın, darmadağın, yavruları;
Zulmetin yer yer, içinden kabaran mezbeleler;
Evi sırtında sokaklarda gezen âileler! (Ersoy, 2003, s. 61)*

Dönemin kadınları sadece terk edilmiş olmalarından değil, savaş, hastalık gibi sebepler ile de dul kalmaktaydılar. Mehmet Âkif, *Kocakarı ile Ömer* adlı şiirinde çocukların maddî ihtiyaçları ve bakımını üstlenen çok sayıda kadının fakirlik ve sefaletini dile getirmiştir:

*Ocak başında oturmuş bir ihtiyarca kadın.
“Açız! Açız!” diye feryad eden çocuklarının,
Karıştırıp duruyorken pişen nevaletin!
Çıkardı yuttuğu yaşlarda çırpınan sesini:
– Durunda yavrularım, işte şimdicek pişecek
Fakat ne hal ise bir türlü pişmiyordu yemek!
Çocukların yeniden başlamıştı naleleri
Selamı verdi Ömer, daldı akıbet içeri
Selamı aldı kadın pek beşüş bir yüzle.
– Bu yavrular niçin, ey teyze, ağlıyor, söyle?
– Bugün ikinci gün, aç kaldılar..
– O halde, neden
Biraz yemek koymuyorsun?
– Yemek mi? Çömleği sen,
Tirid mi zannediyorsun? İçinde sade su var;
Çakıl taşıyla beraber bütün zaman kaynar?
Ne çare! Belki susarlar, dedim. Ayıplamayın.
– Peki! Senin kocan, oğlun, ya kardeşin, ya dayın
Tek erkeğin de mi yok?
– Hepsi öldü kimsem yok.
– Senin midir bu küçükler?
– Torunlarım.
.....
– Galiba, teyze, uykusuz kaldın!
İşte bağlanmak üzredir nafakan,*

*Alacaksın her ay gelip buradan.
Şimdi affeyledin, değil mi beni?
Böyle göster fakat adaletin!* (Ersoy, 2003, s. 83-88)

Mehmet Âkif, *Hakkın Sesleri* adlı şiirinde de aynı problemi dile getirmiştir:

*Binlerce cevâmi yıkılıp hâke serildi
Kalmışsa eğer bir iki mâ'bed, o da mürted:
Göğsündeki haç küfrüne fetvâ-yı müeyyed!
Dul kaldı kadınlar; babasız kaldı çocuklar; bir giryede bin ailenin mâtemi çağlar!
En kanlı şenâ'tle kovulmuş vatanından,
Milyonla hayaâtın yüreğinden gidiyor kan!
İslâm'ı elinden tutacak, kaldıracak yok....* (Ersoy, 2003, s. 188)

Mehmet Âkif'in Birinci Dünya Savaşı sırasında gittiği Berlin seyahatindeki izlenimlerini yansıttığı *Berlin Hatıraları* şiirinde, savaş dönemindeki yabancı kadınların kendi milletinin kadınları ile ortak olan problemlerini dile getirmiştir. O dönemde farklı coğrafyalarda binlerce kadın eşlerini ve çocuklarını kaybetmiştir:

*Yüz elli bin kadının tütmüyor bugün bacası
Ne körpe oğlu denilmiş, ne ihtiyar kocası,
Tutup tutup getirilmiş -Fransız askerine
Siperlik etmek için- saff-ı harbin önlerine.* (Ersoy, 2003, s. 293)

Berlin yolculuğunda gördüğü gözü yaşlı şehit annesinin matemini, Mehmet Âkif için kendi vatanındaki matemini dile getirme noktasında ilham kaynağı olmuştur (Kutay, 1965, s. 30). Aynı dönemde kendi vatanında da binlerce kadın eşini ve çocuğunu cephede kaybetmiştir:

*Reis i ailenin pek vakur olan hüzn
Güzide renk i tecellütte kapıyor yüzünü,
Kadın da öylece göstermek istiyor temkin
Sönük nazarları lâkin bekâ kadar gamkin
Zehirli bir düğüm olmuş dudaklarında keder,
Ki zorlamakla açılmaz... Çözerse girye çözer!
Solunda erkeğinin intisam-ı cebrîsi
Sağında yavrusunun inşirah-ı fitrîsi*

*Görünmüş olmalı bir şey ki sonradan gözüne,
Götürdü mendili biçare ansızın yüzüne
-Nedir hicab edecek bunda ey zavallı kadın!
Değil mi bir anasın sen, ölen de evladın,
O haklı giryeye-i hicramı hapse kalkışmak*

*Demek: Heder değil oğlun... Vatan fedaisi
Bilir misin ne kadar anne var bugün yasda,
Tunus'ta sonra Cezayir'de, sonra Kafkas'da?* (Ersoy, 2003, s. 292-293)

Selmâ adlı şiirinde ise, kızkardeşi Nuriye'nin dört yaşında hastalık sebebiyle vefat eden kızının acılı ölümü ile annesinin ve çevresindekilerinin üzüntüsünü tasvir etmiştir. Yaşanan felaketi aktarırken, annelerin çocukları ile ilgilenip bakımını yapmasının, toplum hayatı için önemine de işaret etmiştir (İz, 2014, s. 293). Ayrıca dönemin kadınlarının aile ortamında aldığı sorumluluklar, yaşadığı sorunlar ve hüznler de hatırlatılmaktadır. Şairin annesi de burada matem içindeki bir nine olarak anılmaktadır:

— *Nasıl da söylersin!
Lakırdı kâr edecek kim? Duyar mı hiç beriki?
Kolay bir iş mi? Senin anne olduğun var mı?
Çocuk o halde iken anne sözden anlar mı?
Bu hem kaçınıcı felâket? Beşinci! Yâ Rabbî,*

*Tamam beşinci seferdir ki kız ölüm görecek!
Bu son ümîdi de şayet giderse dördü gibi,
Zavallı kendini vaktinden evvel öldürecek.
Çıkıp da gör hele bir kere şimdi Selmâ'yı...
Ne hâle koydu felek, git de bak, o simâyı!*

*Başında annesi -mâtem teccsüm etmiş de
Kadın kıyafeti almış gibi- durur mebhût;
Yanında komşu kadınlar hurûşa âmâde,
Eğerci ortada dönmekte bir mehîb sükût.
Girince ben odadan hepsi kalktılar ayağa,
Kızıyla annesi mihlydılar fakat yatağa! (Ersoy, 2003, s. 50-51)*

Said Paşa İmamı adlı şiirinde; Valide Sultan'lardan biri tarafından yalıda mevlit okutmaya çağrılan bir imam, yolda giderken kızı vefat eden fakir bir kadına rastlamıştır. Kadın, kızının vefatının kırkıncı gecesi olduğu için kendisinden mevlit okumasını istemiştir. İmam da acılı kadını kıramayıp mevlidi okuduktan sonra yalıya gecikmeli gitmiş, mazeretini Valide Sultan'a anlatmıştır:

*Hatunun sözleri divaneye döndürdü beni;
Ne saray kaldı hayalimde, ne sultan, ne filan;
Çile dolsun, yürü öyleyse dedim, oldu olan!"
Size yüzlerce adam mevlid okur benden iyi,
Ama biçare kızın, bağı yanık anneciği,
Yoklasın merdini, nâ-merdini, insan diyerek,
Eli yüzlerce heyulaya deşip boş dönecek!
Fukaranın seneler, belki, diler gözyaşını;
Hangi taş pekse, hemen vurmaya baksın başını,
Elin evlâdına yanmaz parasız bir kimse!
Çaresizdim sizi bekletmede, beklettimse. (Ersoy, 2003, s. 464)*

Selmâ adlı şiirinde olduğu gibi Said Paşa İmamı'nın karşılaştığı acılı annenin durumu imamın bu duruma duyarlılığı ile birlikte aktarılmaktadır.

Sonuç

Mehmet Âkif, eserlerinde yaşadığı dönemin toplumsal sorunlarını konu edinmiştir. Ülkenin içinden geçtiği sancılı sürecin oluşturduğu gerilimli ortamda, eserlerinde Millî Mücadele ve İstiklâl vurgusu dışında işlediği konulardan biri de aile içinde kadının yaşadığı sorunlar olmuştur. O'na göre, ailelerin mutluluğu toplumun toparlanıp güçlenmesi için şarttır. Dönemin toplumsal yapısında kadın, mağduriyetler, haksızlıklar, maddi imkânsızlıklar ve acılar içinde yaşamaktadır. Şair, kadın konusunu çocuklarının bakım sorumluluğunu üstlenmesi, geçim sıkıntısı yaşaması, hastalıklar ya da savaş sebebiyle çocuğunu kaybetmesi, eşinden kötü muamele görmesi, aldatılması, terkedilmesi, şiddet görmesi, savaş sebebiyle eşini kaybetmesi... gibi sorunlar kapsamında işlemiştir.

Mehmet Âkif'e göre toplumsal sorunların başlıca sebebi cehalettir. Şair, kadın ve aile konusunda toplumdaki sorunların çözümü için İslâm'ın emirlerini ve Hz. Muhammed'in sözlerini dayanak gösterir. O'na göre İslâm'ın emirleri, cehalet sebebiyle tam manasıyla öğrenilememiştir. Kur'an'ın hükümleri yanlış yorumlanmaktadır. Şair, Kur'an'daki çok eşlilik ile ilgili hükmün yanlış yorumlanarak erkeklerin birden fazla kadın ile evlenmesi, erkeğin eşini haksız sebepler ile boşaması ve kadının aile içinde kötü muamele görmesi gibi sorunları eleştirmiştir. O'na göre dinin emirlerinin gerektiği gibi uygulanmaması ve aile bağlarının zayıflaması kadın sorunlarının kaynağını oluşturmaktadır.

Mehmet Âkif'e göre kadın sorununun çözümü için, kadının aile ortamında ve sosyal hayatta saygın bir konumda yaşaması şarttır. Bu saygınlığı sağlamak için de toplumdaki bireylerin iyi bir eğitim alması, İslâm'ın emirlerinin en doğru yorumlar kapsamında öğrenilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Aile içinde anne ve babanın çocuklarının eğitimine önem vermeleri, iyi bir terbiye ile onları yetiştirmeleri, eşlerin de aile içinde birbirine saygı duyduğu bir aile ortamının sağlanması gerekmektedir. Şaire göre toplumun kalkınması, aile ortamında terbiye ile yetiştirilmiş bireyler ile mümkündür. Sağlıklı bir aile kurumunun varlığı, huzurlu, güçlü ve gelişmiş bir toplumun ön şartıdır.

İstiklâl şairi, şiirlerinde cehaletin yok edilmesinde, toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesinde ve tekamülünde, kadının önemli rolüne işaret eder. Toplumun geleceği olan yeni nesillerin ilk eğiticisi olarak annelerin uğradığı haksızlıkların bertaraf edilip, toplumda değer görmeleri ile sağlıklı bir aile yapısı ve dolayısıyla sağlıklı bir toplum hayatı mümkün olacaktır. Değerli bir mütefekkir olan İstiklâl şairinin şiirlerinde derin bir hassasiyetle işlediği toplumsal sorunlar ve önerdiği çözümler, sadece kendi dönemine değil günümüz toplumunun sorunlarına da ışık tutabilecek niteliktedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Mehmet Âkif Ersoy'un Safahat'ında Toplumsal Sorunlar Bağlamında Kadın" başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Bolay, S. H. (1986). "Mehmet Akif'in Aileye Bakışı", Türk Kültürü Dergisi, sayı:284, cilt:4.
- Çantay, H. B. (2008). Âkifnâme, İstanbul: Erguvan Yayınevi.
- Ercilasun, B. (1987) "Mehmet Âkif'in Şiirlerinde Kadın ve Aile Temi", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C.5 (1), (34-40).
- Ersoy, E. A. (2011). Babam Mehmet Âkif (İstiklâl Harbi Hatıraları), Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ersoy, M. A. (2003). Safahat, (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ), İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Ersoy, M. A. (2013). Safahât / Tıpkıbasım-çeviriyazı- sözlük, (Haz. Abdullah Uçman), İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Eşref E. (2010). Mehmed Âkif (Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları), (Haz. Fahrettin Gün), İstanbul: Beyan Yayınları.
- Garip, R. (2013). Bir Medeniyet Tasavvuru Çerçevesinde Mehmet Âkif Ersoy ve Safahat, Mehmet Akif Ersoy ve İstiklâl Marşı Bilgi Şöleni (99-112 içinde), Sakarya: Anadolu Kitapçılık.
- Gündoğdu, S. (2011), Mehmet Âkif'e Göre Sağlam Cemiyetin Kurulmasında Aile ve Kadının Rolü(211-217), Milli Mücadele ve İstiklâl Marşı, Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- İlyasoğlu, A. (2013). Örtülü Kimlik, Metis Yay., İstanbul 2013.
- İmamoğlu, A. V. (1996). Mehmet Akif ve İnanan İnsan, İstanbul: Ravza Yayıncılık.
- İz, M. (2014), Üstadım Mehmet Âkif, (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ), İstanbul: Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kara, İ. (2022). Bir Düşünce Tarihi Metni Olarak İstiklâl Marşı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kuntay, M. C. (1990). Mehmet Âkif, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kutay, C. (1965). Necid Çöllerinde Mehmet Âkif, İstanbul: Tarih Yayınları.
- Martı, H. (2018). "İslamofobi ve Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı", Gümüşhane Üniv. İFD, 7 (13), (36-46).
- Okay, M. O. (2011). "Şair ve Sanatkar Mehmet Âkif"(157-180), İstiklâl Şairimiz Mehmed Âkif, İstanbul: Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özçelik, M. (2021). İstiklal Marşı Tarihiçesi, Anlamı ve Yorumu, İstanbul: Muhit Kitap.
- Topçu, N. (1998). Mehmet Âkif, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Vecdi, F. (2020). Müslüman Kadın, (Çev. Mehmet Akif Ersoy), Ankara:Sebilürreşad Yayınları.

Extended Abstract

From ancient times to the present the role of women in the society was always a problematic in the history. Before the modernization process the social role of women were discussed in the context of patriarchal mindset, after the modernization process, gender and women's issues in the face of modernity were also included in the discussion area. The social status of women, family roles, the secondary role in the society, encountered problems while education and working, sacrificed to honor killings, facing violence... as it was in the pass these headlines still there. In the 21st century women problematic was expanded coming from pass to the present and there is no doubt about it that these problematics existed in the 20th century with different parameters. The process of social change which started in Imperial Edict of Reorganization, the women topics were also discussed from intellectuals of that age.

Purpose of the research; The aim of this study is to examine Mehmet Akif Ersoy's approach to women in the context of social problems, based on the verse stories in Safahat. In this direction, how women's issues were handled by the poet of Independence in the 20th century, what criticisms he directed to the society about the subject, which aspects of women in his poems were examined through the poet's work called Safahat.

According to Mehmet Âkif Ersoy, the fact that women live in bad conditions in society is a result of the misunderstanding of Islam and ignorance. According to the poet, the external reasons for the deterioration and weakening of the family institution are the Western ideas and industrialization. The internal reasons are the ignorance of the great value which Islam gives to women and the family, misinterpretation of Islam and practice of our religion. In the poet's lifetime, the personality of the woman is often ignored. The poet thinks that women, children and the elderly are victimized in society and should be protected.

Mehmet Âkif Ersoy dealt with the family issue many times in Safahat and expressed his thoughts in verse. According to him, the family is an important educational institution. The education of the society should start from the family. A regular family life will bring peace to the society, thus social order will be ensured. Along with other social problems, the financial problems of women and the problems they experience with their spouses and children were mentioned in Safahat.

According to the poet, as a solution, the woman should be in a respectable position in the family environment and social life. In order to achieve this prestige, individuals in the society should receive a good education, and the commands of Islam should be learned and applied within the most accurate interpretations. In this direction, it is necessary for parents to give importance to the education of their children, to raise them with good upbringing, and to provide a family environment where spouses respect each other in the family.

As a result, the poet of Independence points out the important role of women in the eradication of ignorance and raising the education level of the society. The social problems that the poet of Independence, who is a valuable thinker, handles with deep sensitivity in his poems and the solutions he proposes, can shed light not only on his own period but also on the problems of today's society.

